

ใบความรู้ที่ ๒ เรื่อง การอธิบายความหมายของคำ ประโยค และข้อความ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ เรื่อง วิชาเหมือนสินค้า

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง การอธิบายความหมายของคำ ประโยค และข้อความ

รายวิชา พื้นฐานภาษาไทย รหัส ท๑๕๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

ความหมายของคำ ประโยค และข้อความ

คำ คือ เสียงที่เปล่งออกมาครั้งหนึ่ง ๆ ด้วยการพูดหรือตัวหนังสือที่เขียนขึ้น มีความหมายในตัวเอง ซึ่งจะมีที่พยางค์ก็ได้ เช่น มะละกอ ทะเล กบ แมลง สินค้า โยธา ตะกร้า ฯลฯ

ความหมายของคำมีอยู่ ๒ แบบ ได้แก่ ความหมายโดยตรงของคำ และความหมายโดยนัย (ซึ่งอาจเรียกว่าความหมายเปรียบเทียบหรือความหมายแฝงก็ได้)

ประโยค คือ ถ้อยคำที่มีความเกี่ยวข้องกันถูกต้องตามระเบียบของภาษาและมีเนื้อความบริบูรณ์

ข้อความ คือ เนื้อความตอนหนึ่ง ๆ หรือใจความสั้น ๆ ของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

การอธิบายความหมายของคำ

การอธิบายความหมายของคำ เป็นการอธิบายความหมายของคำศัพท์ในบทเรียน หรือจากเรื่องที่อ่าน โดยผู้อ่านจะต้องอ่านเรื่องนั้นตั้งแต่ต้นจนจบ แล้วค้นหาคำที่ไม่เข้าใจ จากนั้นขีดเส้นใต้คำเหล่านั้นไว้ แล้วหาความหมายจากพจนานุกรม หรือสังเกตจากบริบทแวดล้อมในประโยค

ตัวอย่าง

ฝึกอ่านจับใจความ	พร้อมคิดตามและจดจำ
ความคิด ลิขิต คำ	ผ่านการพูดและการเขียน

คำศัพท์ คือ **ลิขิต**

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้ให้ความหมายของคำว่า ลิขิต ไว้ว่า

(๑) น. หนังสือ, จดหมาย, (นิยมใช้เฉพาะจดหมายของพระสงฆ์), หากเป็นจดหมายของสมเด็จพระสังฆราช ใช้ว่า พระลิขิต. (ป., ส.)

(๒) ก. เขียน, กำหนด, เช่น พระพรหมได้ลิขิตชีวิตไว้แล้ว. (ป., ส.)

สรุป จากบริบทที่สังเกตได้ คือ คำว่า “ลิขิต” หมายถึง เขียน เพราะเป็นขั้นตอนที่ต่อจากการคิดแล้วจึงเป็นการพูดหรือการเขียนก็ได้ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงคำว่า “ลิขิต” กับคำว่า “การเขียน” ให้สัมพันธ์กันได้

หลักพื้นฐานการอธิบายความหมายของคำ

การอธิบายความหมายของคำ ประโยค และข้อความ มีหลักการพื้นฐานดังนี้

๑. การเปิดดูความหมายจากพจนานุกรม

พจนานุกรม คือ หนังสือว่าด้วยถ้อยคำในภาษาใดภาษาหนึ่ง เรียงตามลำดับตัวอักษร โดยทั่ว ๆ ไป จะบอกความหมายและที่มาของคำ ซึ่งเราสามารถเปิดดูความหมายและที่มาของคำในพจนานุกรมได้

๒. การสังเกตและดูบริบทในประโยค

บริบท คือ สถานการณ์แวดล้อมเพื่อช่วยให้เข้าใจความหมายของภาษาหรือถ้อยคำ ซึ่งเราสามารถอธิบายความหมายของคำได้จากการสังเกตและดูบริบทในประโยคได้

ตัวอย่าง

แผ่นดินไทยไทยรักสลักจิต
เอกราชมรดกตกทอดมา

พลีชีวิตชูชาติศาสนา
ให้ลูกหลานรักษาไว้ยืนยง
(ศึกษาภาชิตและร้อยกรอง : ฐะปะนีย์ นาครทรรพ)

ให้อธิบายความหมายของคำที่ขีดเส้นใต้ คือคำว่า **มรดก**

จากคำประพันธ์ข้างต้น หากสังเกตบริบทจะทราบได้ว่า “มรดก” อยู่ใกล้กับคำว่า “ตกทอด” ซึ่งทำให้เข้าใจในระดับพื้นฐานว่า มรดก คือ สิ่งที่ตกทอดจากบรรพบุรุษ เพราะเอกราชของชาติไทยที่ได้มานั้น บรรพบุรุษได้เสียสละ

การอธิบายคำที่มีความหมายโดยตรงและโดยนัย

ความหมายโดยตรง เป็นความหมายที่ตรงไปตรงมาตามตัวหนังสือ ตรงตามเนื้อความหรือความหมายที่ปรากฏในพจนานุกรม เมื่อฟังหรืออ่านแล้วเข้าใจได้ทันทีไม่ต้องแปลความหรือตีความ เช่น กา แปลว่า อีกา (สัตว์ปีกชนิดหนึ่ง มีสีดำ ร้อง กา กา) หรืออาจหมายถึงภาชนะใส่น้ำ

ความหมายโดยนัย เป็นความหมายแฝงหรือมีความหมายโดยอ้อม ไม่ตรงตามตัวหนังสือ เมื่อฟังหรืออ่านแล้วจะต้องตีความ เป็นเชิงเปรียบเทียบหรือมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งอื่น หรือมีความหมายซ่อนเร้นอยู่ใน

ตัวอย่าง ประโยคที่มีความหมายตรงและความหมายโดยนัย

คำ	ความหมายโดยตรง	ความหมายโดยนัย (เปรียบเทียบ แฝง)
หิน	เขาขวางก้อนหิน	แบบฝึกหัดที่โรงเรียนวันนี้หินจริง ๆ
ใต้ดิน	ผู้ใหญ่บ้านชุดพบโถโบราณที่อยู่ใต้ดิน	เงินที่เขาได้มาเป็นเงินใต้ดิน

คำอธิบาย

หิน ความหมายตรงหมายถึง ก้อนหิน แต่ความหมายแฝง หมายถึงเรื่องที่ยาก ไม่ง่าย อาการหนักเหมือนยกหิน

ใต้ดิน ความหมายตรงหมายถึง สิ่งที่วางหรืออาศัยอยู่ลงไปใต้ดิน แต่ความหมายแฝง หมายถึง ไม่เปิดเผย ไม่ถูกกฎหมาย